

MRF 2025.41

Retten i Svendborgs dom af 12. marts 2025, sag BS-13283/2023-SVE

A (adv. Pia Jepsen) mod Svendborg Kommune (adv. Hans Lindstrøm Svendsen) og Planklagenævnet (adv. Kim Christian Højmark)

Ikke grundlag for at tilsidesætte Planklagenævnets stadfæstelse af kommunes afslag på fornyet (lovliggørende) landzonetilladelse til husstandsvindmølle opført i henhold til tidsbegrænset tilladelse fra 2006, uanset at vindmøllen fremstod integreret i ejendommens beplantning og var meget lille og ubetydelig i forhold til andre vindmøller i området. Kommunen ikke rette sagsøgte.

Svendborg Kommune meddelte den 22. maj 2006 landzonetilladelse til opsætning af en husstandsvindmølle på A's ejendom. Kommunen betingede tilladelsen af, at husstandsvindmøllen blev fjernet efter 10 år, og at husstandsvindmøllen skulle tjene til brug for virksomheden på A's ejendom. Vilkårene blev tinglyst på ejendommen med påtaleret af Svendborg Kommune som landzonemyndighed. Den 10. november 2006 traf kommunen afgørelse om at fastholde 10-årsfristen. Kommunen fastslog, at de 10 år løb fra den 21. september 2010, hvor byggetilladelsen blev udstedt. Den 1. marts 2021 gjorde C kommunen opmærksom på udløb af nedtagningsfristen. Den 19. maj 2021 gav kommunen A frist for nedtagning. A ansøgte den 28. juni 2021 om lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen. Kommunen gav den 14. september 2022 afslag med den begrundelse, at ansøgningen var behandlet som en ny ansøgning på baggrund af de gældende regler. Kommunen vurderede, at husstandsvindmøllen lå ca. 55 meter fra bebyggelsen på ejendommen, hvorfor den ikke levede op til vindmøllebekendtgørelsens tilknytningskrav. A påklagede afslaget til Planklagenævnet, der i **MRF 2023.54 Pkn** stadfæstede afgørelsen, idet nævnet ikke fandt, at kommunens afgørelse om afslag på lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen var i strid med proportionalitetsprincippet. Nævnet lagde vægt på, at der i 2006 blev givet en landzonetilladelse til opførelse af husstandsvindmøllen på vilkår af, at den skulle nedtages efter 10 år, og at kommunen i november 2006 allerede havde taget stilling til og givet afslag på en anmodning om at ændre vilkåret om nedtagelse efter 10 år. A anlagde herefter retssag mod kommunen og Planklagenævnet med principal påstand om, at kommunen havde fortabt retten til at håndhæve den offentligretlige servitut, og at Planklagenævnets afgørelse var ugyldig, suppleret af en række subsidiaire påstande om bl.a., at Planklagenævnets afgørelse var ugyldig.

Til støtte for påstandene gjorde A navnlig gældende, at kommunen havde udvist retsfortabende passivitet, og at afslaget på lovliggørende landzonetilladelse var i modstrid med proportionalitetsprincippet. Svendborg Kommune og Planklagenævnet påstod frifindelse. Til støtte herfor gjorde kommunen bl.a. gældende, at kommunen ikke var rette sagsøgte, mens Planklagenævnet afviste, at proportionalitetsprincippet var tilsidesat. Under retssagen foretog byretten besigtigelse. Byretten fandt, at kommunen ikke var rette sagsøgte, idet de tidligere afgørelser fra 2006 ikke var indbragt for retten, da sagen om fysisk lovliggørelse af vindmøllen var sat i bero, mens retssagen verse-rede, og da der ikke forelå myndighedspassivitet. Kommunen blev derfor frifundet. I forhold til Planklagenævnet lagde byretten på baggrund af besigtigelsen til grund, at "A's husstandsvindmølle fremstod [...] umiddelbart som en integreret del af ejendommens beplantning, som var meget høj i nærheden af vindmøllen, ligesom husstandsvindmøllen fremstod meget lille og ubetydelig i forhold til de to store Skifte-kærmøller, som er opstillet tæt på husstandsvindmøllen". Men herefter afviste byretten at underkende klagenævnet med henvisning til det anførte i nævnets afgørelse, herunder om afstanden på cirka 45 meter mellem husstandsvindmøllen og den eksisterende bebyggelse og hensynet til kommunens retshåndhævelse, herunder hensynet til at undgå præcedens, samt til, at nævnet ikke var bundet af kommunens tidligere praksis i andre lignende sager og havde foretaget en konkret vurdering af sagen med afvejning af forskellige hensyn. På den baggrund fandt byretten, at Planklagenævnet med rette havde fundet, at der ikke kunne gives lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen, uden at det kunne føre til et andet resultat, at møllen blev brugt til udviklingsarbejde, og at vedvarende energi har et anerkendelsesværdigt formål. Også Planklagenævnet blev herefter frifundet.

Kommentar: Dommen giver anledning til to kommentarer. For det første er sagsøgers principale påstand noget uheldigt formuleret, da den både angår retsvirkningen af det af kommunen fastsatte vilkår om nedtagning efter 10 år mht. passivitet og gyldigheden af Planklagenævnets afgørelse. Det første tog Planklagenævnet ikke stilling til, hvorfor denne del af den principale påstand efter nyere retspraksis alene kunne gøres gældende over for kommunen, der således i den forstand måtte anses for rette sagsøgte i relation til håndhævelse af vilkåret, mens den anden del af påstanden vedrørende den lovliggørende landzonetilladelse kun kunne nedlægges over for Planklagenævnet. Da passivitetshensyn også indgår i relation til lovliggørende landzonetilladelse, burde sagen have været begrænset til alene at være rettet mod Planklagenævnet, hvorfor frifindelsen af kommunen kan tiltrædes. For det andet er det i relation til sagens substans noget vanskeligt at følge byrettens argumentation, når byretten på grundlag af besigtigelsen lagde til grund, at husstandsvindmøllen fremstod som en integreret del af ejendommens meget høje beplantning i nærheden af vindmøllen og fremstod som meget lille og ubetydelig i forhold til de to 80 meter høje vindmøller i nærområdet. Dette kan sammenholdes med **MRF 2023.54 Pkn**, hvor afslaget blev begrundet med to argumenter, nemlig dels afstanden til ejendommen bebyggelse, hvilket alene er relevant, hvis undtagelsen fra tilladelseskravet i planlovens § 36 skal anvendes, og dels ”at husstandsmøllen med sin placering på ydersiden af beplantningen omkring bebyggelsen på ejendommen fremstår markant og skæmmende i landskabet, og uden sammenhæng med ejendommens øvrige bygningsanlæg”. Denne beskrivelse af faktum modsiges direkte af byrettens oplysninger fra rettens egen besigtigelse. I forhold til de hensyn, som varetages med landzonereglerne – herunder især landskabshensyn – giver byretten således ikke anden forklaring på at tiltræde nævnets afslag end retshåndhævelsessensyn og uønsket præcedens, da de 45 meter alene er relevant for, om der kræves landzonetilladelse. Hverken præcedens- eller retshåndhævelsessensyn kan imidlertid i sig selv begrunde afslag på lovliggørende tilladelse, som ved forudgående ansøgning ville være meddelt, og selv hvis dette ikke er tilfældet, må der kræves anden forklaring end ren formalitet. Så når byretten nu har ulejliget sig med at besigtige området og har konstateret, at husstandsvindmøllen var en bagatel ved siden af de to kæmpevindmøller tæt ved, er det lidt uforståeligt, at byretten ikke drog konsekvensen og ophævede Planklagenævnets afgørelse.

RETEN I SVENDBORG DOM

afsagt den 12. marts 2025

Sag BS-13283/2023-SVE

A
(advokat Pia Jepsen)

mod

Svendborg Kommune
(advokat Hans Lindstrøm Svendsen)

og

Planklagenævnet
(advokat Kim Christian Højmark)

Denne afgørelse er truffet af dommer Camilla Felbo.

Sagens baggrund og parternes påstande

Retten har modtaget sagen den 11. marts 2023.

Sagen vedrører afgørelser truffet af Svendborg Kommune og Planklagenævnet om landzonetilladelse til en husstandsvindmølle på Tåsinge.

A har nedlagt følgende påstande:

- Svendborg Kommune skal anerkende at have fortabt sin ret til at kræve fysisk og retlig lovliggørelse af A's husstandsvindmølle, og at deklaration lyst på hans ejendom den 8. juni

2006 skal aflyses, og Planklagenævnets afgørelse af 22. februar 2023 er derfor ugyldig.

Subsidiær påstand 1:

- Svendborg Kommunes afgørelse af 14. september 2022 er ugyldig, og Svendborg Kommune skal anerkende, at A opfylder betingelserne for at få en retlig lovliggørende landzonetilladelse, og at deklaration lyst på hans ejendom den 8. juni 2006 skal aflyses.

Subsidiær påstand 2:

- Planklagenævnets afgørelse af 22. februar 2023 er ugyldig, og Planklagenævnet skal anerkende, at A opfylder betingelserne for at få en retlig lovliggørende landzone-tilladelse.

Mere subsidiær påstand 1:

- Svendborg Kommunes afgørelse af 14. september 2022 er ugyldig.

Mere subsidiær påstand 2:

- Planklagenævnets afgørelse af 22. februar 2023 er ugyldig.

Svendborg Kommune har nedlagt påstand om frifindelse.

Planklagenævnet har nedlagt påstand om frifindelse.

Oplysningerne i sagen

Den 22. maj 2006 meddelte Svendborg Kommune landzonetilladelse til opsætning af en husstandsvindmølle på A's ejendom på adressen Adresse 1 på Tåsinge til brug for hans virksomhed Firma 1, jf. planlovens § 35, stk. 1. Af kommunens afgørelse fremgår bl.a.:

”Teknisk Forvaltning har den 25. oktober 2002 tilkendegivet en positiv indstilling til midlertidig opstilling af husstandsvindmølle til brug for virksomheden som demonstrationsmodel. Vindmøllen påregnes opstillet i 10 år.

(...)

Tilladelsen meddeles for en periode på 10 år, og det er en forudsætning, at den tjener til brug for virksomheden. Herefter skal møllen fjernes. Vilkåret tinglyses på ejendommen på ejerens bekostning."

Af en deklaration om husstandsvindmøllen udstedt den 6. juni 2006 af Svendborg Kommune, som blev tinglyst den 8. juni 2006, fremgår bl.a.:

"Svendborg Kommune har ved brev af 22. maj 2006 meddelt landzonetilladelse efter Planlovens § 35 til opsætning af husstandsvindmølle på følgende vilkår:

Tilladelsen meddeles for en periode af 10 år, hvorefter møllen skal fjernes. Det er en forudsætning, at møllen tjener til brug for virksomheden på ejendommen.

Vilkåret anmeldes til tinglysning på ejendommen i henhold til ovennævnte bestemmelse.

Påtaleretten tilkommer landzonemyndigheden, for tiden Svendborg Kommune, Teknisk Forvaltning, v/Myndighedsafdelingen."

Svendborg Kommune traf den 10. november 2006 afgørelse om at fastholde tidsbegrænsningen på 10 år. Af afgørelsen fremgår bl.a.:

"Forvaltningen er derimod ikke indstillet på at ændre på den midlertidige periode. Bestemmelsen er allerede tinglyst på ejendommen, så de 10 år fastholdes fra tidspunktet, hvor der meddeles byggetilladelse, og møllen rent faktisk opsættes."

Af en byggetilladelse af 21. september 2010 fra Svendborg Kommune fremgår, at det på grundlag af anmeldelse modtaget den 30. september 2002, samt de oplysninger, der er givet i forbindelse med sagen, kan opstilling af husstandsvindmøllen sættes i gang i medfør af byggeloven.

Det fremgår af byggetilladelsens særlige vilkår bl.a., at tilladelsen til møllen er midlertidig og gælder i 10 år fra opsætningstidspunktet, jf. deklaration fra 2006.

C sendte den 1. marts 2021 en e-mail til Svendborg Kommune, hvoraf fremgår:

"I forlængelse af nedenstående dialog, vil jeg gerne minde kommunen om, at A havde frist i går til at nedtage sin husstandsmølle.

(...)

Fra: H < E-mail 1 >
Sendt: 8. september 2017 13:59
Til: C ...

(...)

Vurdering af din støjklage over driften af husstandsvindmøllen

Kommunen har ved besigtigelse ved vindmøllen ikke kunne konstatere væsentlige støjgener fra vindmøllen."

Af en meddelelse sendt via e-Boks den 19. maj 2021 fra E i Svendborg Kommune til A fremgår bl.a.:

"Svendborg Kommune er blevet opmærksom på at husstandsmølle ved ovennævnte adresse ikke er nedrevet, som krævet i tilladelse af dato 21. september 2010.

Krav om nedrivningen fremgår af deklaration på ejendommen.

Der henstilles at forhold lovliggøres enten ved fysiske lovliggørelse (nedrivningen) eller på anden måde lovliggøres, straks.

Såfremt dette ikke sker, vil der blive fremsendt varsling om lovliggørelse senest d. 20. juni 2021."

Af en e-mail af 21. maj 2021 fra A til E fra Svendborg Kommune fremgår bl.a.:

"Hermed anmodes om at få gjort tilladelsen permanent. Anlægget bruges stadig til udvikling erhvervsmæssigt.

Da den midlertidige tilladelse blev givet i 2010 skyldes det at kommunen kun tillod husstandsmøller til udvikling. Siden er praksis ændret, så husstandsmøller tillades til alle formål."

Følgende fremgår herefter af Svendborg Kommunes interne mailkorrespondance:

- Den 24. maj 2021: Fra E til bl.a. G med cc til bl.a. D :

"Der er modtaget nedenstående mail.

Dette kan vel betragtes som et forsøg på en retslig lovliggørelse af husstandsvindmøllen. Der skal i så fald ansøges om ny landzonetilladelse.

Kan vi "bare" fastholde kravet om nedtagelse såfremt vi ikke vil meddele en ny tilladelse?"

- Den 25. maj 2021: Fra D til E med cc til bl.a. G :

"Jeg er enig i, at det kan betragtes som et forsøg på retlig lovgivning af husstandsvindmøllen. Der skal i så fald ansøges om ny landzonetilladelse.

Hvis vi ikke vil give den, er næste skrift et varsel af påbud."

- Den 25. maj 2021: Fra E til D med cc til bl.a. G og F :

"Vil vi så give en sådan. Kan ikke umiddelbart se at der skulle have været ændringer i forhold til anvendelse, som ansøger nævner."

- Den 25. maj 2021: Fra F til E og D med cc til bl.a. G :

"Nu har jeg ikke lige siddet med landzonetilladelser til husstandsvindmøller før, så der er en del som lige skal undersøges nærmere.

Umiddelbart tænker jeg dog, at hvis vi allerede har givet en tilladelse en gang før og forholdene ikke har ændret sig, så er vi indstillet på at give en mere.

MEN det kræver at jeg dukker ned i sagen og om hvordan reglerne er omkring husstandsvindmøller. Så det kommer lige til at tage et stykke tid inden jeg kan svare dig præcist.

Ville det ikke være det mest hensigtsmæssige, at jeg opretter en landzonasag og tager den hurtigst muligt? (vil nok kunne finde tid til den i næste uge)."

- Den 25. maj 2021: Fra E til F :

"Jeg er ikke helt sikker på at svaret skal være positivt, der er nabo som holder øje og forventer at møllen nedtages (har ventet siden 2017 på at den nuværende tilladelse skulle udløbe. Men du må gerne dykke ned i sagen. Tid ok."

- Den 25. maj 2021: Fra F til E :

"Naboer er sjældent enige omkring opsætning af vindmøller også husstandsvindmøller. Og området derude er meget betændt. Men hvis den overholder alle krav, så tænker jeg ikke at vi kan sige så meget til det. Så må naboen jo påklage afgørelsen, hvis han ikke er tilfreds. Men jeg ser lige på sagen hurtigst muligt og får dannet mig et overblik."

Af en e-mail af 22. december 2021: Fra E til A
fremgår:

"Jeg beklager den lange svar tid.

Der er meddelt en byggetilladelse, som var gældende i 10 år, hvor efter møllen skulle være nedtaget.

Uanset hvad er ligger til grund for vilkåret om 10 år, så er du som ejer forpligtiget til at overholde den meddelte tilladelse. Mølle skulle således have været nedtaget.

Sagen er nu endelig blevet drøftet med alle relevante parter.

Da forhold til støj er medtaget i de eksisterende tilladelser kan den nuværende beregning anvendes.

Vedrørende ændringer er dette set i forhold til natur og miljø.

Der er efter afholdt møde oplyst at der ikke er forhold som kan hindre en bibeholdelse af den eksisterende husstandsmølle.

Der skal før der kan opnås en eventuel byggetilladelse, ansøges om ny landzone-tilladelse."

A ansøgte den 28. juni 2021 Svendborg Kommune om lovliggørende landzonetilladelse til den eksisterende husstandsvindmølle.

Svendborg Kommune traf den 14. september 2022 afgørelse om at meddele afslag på lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen, jf. planlovens § 35, stk. 1. Afgørelsen er underskrevet af G .

Af kommunens afgørelse fremgår bl.a.:

"Strategi og indsats for delområde 23M1 er i kommuneplanen beskrevet som følger:

Nordlige del af karakterområdet 23M1

- Karakteristisk, middel tilstand
- Karakterens enkelthed skal opretholdes. Dette ved at undgå etablering af nyt byggeri eller anlæg med indbyrdes kort afstand således at der opnås visuel sammenhæng til flere af disse elementer på samme tid eller indenfor kort tid ved bevægelse rundt i landskabet.
- Nye elementer holdes lave således at de ikke rager op over de levende hegn, der danner overkanten af områdets karaktergivende elementer i det flade og lave landskab. Alternativt skal der være

tale om ganske få elementer med et meget enkelt udtryk, som vil få dem til at harmonere med områdets enkle karakter.

- Landskabets overordnede grønne præg, betinget af de levende hegn og bevoksning omkring eksisterende bebyggelse, skal vedligeholdes. Den visuelle påvirkning fra nye elementer i landskabet skal således minimeres ved etablering af enten hel eller delvis afskærmende beplantning.
- De visuelle sammenhænge som knytter sig til landskabet mellem de to bakkedrag, hvor dels Bjerreby dels Lundby ligger, skal holdes for øje ved en konsekvensvurdering ved lokalisering af nyt byggeri eller anlæg.
- Placering af nye anlæg i den nordlige del af karakterområdet skal ses i forhold til de visuelle sammenhænge til Bregninge Bakke og Bregninge Kirke, samt den lidt højere kompleksitet i landskabet, som betinges af småskovene.

Begrundelse for afgørelse

Sagen er behandlet som en ny ansøgning om opstilling af husstandsvindmølle, på baggrund af de nugældende bestemmelser og retningslinjer for husstandsvindmøller.

Husstandsvindmøller skal opsættes inden for et tilknytningskrav på 20 m fra hovedbebyggelse. Møllen står pt. ca. 55 m fra bebyggelse på ejendommen.

Det vil derfor, som for alle andre typer af vindmøller, kræve en udpegning i kommuneplanen med retningslinjer for området, ved placering af vindmøller udover de 20 m. Der er ikke en kommuneplanramme for området.

(...)

På baggrund af den gældende landskabskarakteranalyse for området, har Svendborg Kommune vurderet at husstandsvindmøllen visuel sammenhæng med de to 76,5 m høje vindmølle på henholdsvis ejers egen grund og nabogrund er i strid med landskabskarakterens enkelthed som skal opretholdes. Dette ved at undgå etablering af nyt byggeri eller anlæg med indbyrdes kort afstand. Og at nye elementer holdes lave således at de ikke rager op over de levende hegn, der danner overkanten af områdets karaktergivende elementer i det flade og lave landskab. Alternativt skal der være tale om ganske få elementer med et meget enkelt udtryk, som vil få dem til at harmonere med områdets enkle karakter.

Svendborg Kommune har ligeledes lagt vægt på at Husstandsvindmøllen der er fik landzonetilladelse d. 22. maj 2006, blev meddelt for en periode på 10 år, til brug for virksomheden.

(...)

Husstandsvindmøllen skulle derfor være nedtaget i 2016.”

Den 7. oktober 2022 klagede A over Svendborg Kommunes afgørelse til Planklagenævnet, der den 22. februar 2023 stadfæstede kommunens afgørelse.

Af Planklagenævnets afgørelse fremgår bl.a.:

"I denne afgørelse har Planklagenævnet behandlet følgende spørgsmål:

- Om forholdet er undtaget fra kravet om landzonetilladelse.
- Om kommunen har overholdt de forvaltningsretlige principper om proportionalitet og værdispild.
- Om der kan gives landzonetilladelse til forholdet, jf. planlovens § 35, stk. 1.

Planklagenævnet har ikke behandlet det øvrige klagepunkt i sagen.

Planklagenævnet stadfæster afgørelsen. Det betyder, at kommunens afgørelse gælder.

(...)

Den berørte ejendom på 37,5 ha ligger i landzone og er noteret som landbrugsejendom. På ejendommen er der et stuehus og en række driftsbygninger og udhuse. Husstandsvindmøllen er placeret omkring 45 m fra det nærmeste udhus i udkanten af beplantningen, som afgrænser bebyggelsen på ejendommen mod de åbne marker. Bebyggelsen på ejendommen og husstandsvindmøllens placering i forhold til bebyggelsen fremgår af Bilag 1 med billedmateriale sidst i denne afgørelse.

Ejendommen ligger i et område, der er udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde og bevaringsværdigt landskab i kommuneplan 2021 for Svendborg Kommune. Ejendommen ligger uden for kommuneplanens rammer.

Ejendommen ligger i landskabskarakterområdet Tåsinge Moræneflade, 23.M1, med karakterstyrken "karakteristisk" og det strategiske mål "tilpas". Det fremgår af retningslinjen for landskabsområder, for landskaber hvor der skal ske tilpasning, at:

- *Ved etablering, udvidelser eller ændringer af byggeri og tekniske anlæg eller ændret arealanvendelse skal der ske en tilpasning i forhold til landskabets skala, visuelle sammenhæng, terræn, eksisterende bevoksning og karaktergivende strukturer.*

[...]

- *Ved etablering af byggeri og anlæg, skal der tages hensyn til og*

sikres harmoni med de omkringliggende landskabers særlige karakteristika, særlige visuelle oplevelsesmuligheder, tilstand og sårbarhed.

[...]

Historik og det ansøgte

Husstandsvindmøllen er opført på baggrund af en landzonetilladelse fra 22. maj 2006, hvoraf det fremgår, at tilladelsen meddeles for en periode på 10 år, og det er en forudsætning, at den tjener til brug for virksomheden på ejendommen.

Den 10. oktober 2006 blev der ansøgt om en ændring af projektet, således at ro-tordiameteren blev forøget fra 10 m til 15,65 m, og effekten fra 24 kW til 25 kW, hvilket blev imødekommet af kommunen ved afgørelse af 20. november 2006. Det fremgår også af denne afgørelse, at kommunen ikke ønskede at imødekomme anmodningen om at ændre vilkåret om, at husstandsvindmøllen skulle nedtages efter en periode på 10 år.

Den 21. september 2010 blev der givet byggetilladelse til opstilling af husstands-vindmøllen, og det fremgår af tilladelsens særlige vilkår, at tilladelsen til møllen er midlertidig og gælder i 10 år fra opsætningstidspunktet.

Den 28. juni 2021 er der ansøgt om lovliggørelse af den eksisterende husstands-vindmølle.

1.2. Afgørelsen, der er klaget over

Svendborg Kommune gav den 14. september 2022 afslag på lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmølle på ejendommen Adresse 1 , 5700 Svendborg.

Kommunen begrundede afgørelsen med, at husstandsvindmøllen skulle have været nedtaget i 2016, samt at husstandsvindmøllen i visuel sammenhæng med de to 76,5 m høje vindmøller på henholdsvis ejers egen grund og nabogrunden er i strid med landskabskarakterens enkelthed, som skal opretholdes.

(...)

2.3. Proportionalitet og værdispild

2.3.1. Klagen

Det fremgår af klagen, at proportionalitetsprincippet er udfordret, ved at kommunen gør krav på nedtagning af husstandsmøllen, hvilket ifølge klageren er en sanktion, der er ud over det rimelige, under hensyntagen til anlæggets problemfri drift, og som objekt for erhvervsudvikling af klagerens firma.

2.3.2. Generelt om proportionalitet og værdispild

Det følger af proportionalitetsprincippet, at kommunen har pligt til at vurdere muligheden for retlig lovliggørelse, før den evt. træffer afgørelse om fysisk lovliggørelse.

Det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip indebærer endvidere, at indholdet i en afgørelse ikke må gå videre med hensyn til at påføre borgerne byrder, end formålet tilsiger.

I en sag om lovliggørelse skal kommunen derfor anvende det mindst indgribende middel. Hovedområdet for anvendelse af proportionalitetsprincippet er de situationer, hvor der er flere mulige lovliggørelsesmåder. Princippet kan dog også føre til, at det kan være udelukket at kræve lovliggørelse, f.eks. hvis et krav om lovliggørelse vil være uforholdsmæssigt indgribende i forhold til det resultat, der opnås og de hensyn, der varetages med den pågældende bestemmelse.

Efter praksis lægges der også en vis vægt på spørgsmål om værdispild i sager om lovliggørelse. Hensynet til at undgå eller begrænse et værdispild er som udgangspunkt sagligt, men står i modsætning til hensynet til retshåndhævelsen, som normalt må veje tungt. Ved vurderingen af hvilken vægt hensynet til retshåndhævelsen skal have, indgår også overvejelser om den mulige præcedensvirkning. I en situation, hvor den nuværende eller tidligere ejer eller bruger konkret vidste eller må antages at have vidst, at forholdet var ulovligt, vejer hensynet til retshåndhævelsen særlig tungt.

2.3.3. Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder, at kommunens afgørelse om afslag på lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen ikke er i strid med proportionalitetsprincippet, idet hensynet til kommunens retshåndhævelse, herunder hensynet til at undgå præcedensvirkning, vejer tungere end hensynet til klagerens interesse i at beholde møllen.

Nævnet lægger herved vægt på, at der i 2006 blev givet landzonetilladelse til opførelse af husstandsvindmøllen på det vilkår, at den skulle nedtages efter 10 år, samt at kommunen i november 2006 gav afslag på en anmodning om at ændre vilkåret om nedtagelse efter 10 år.

2.4. Lovliggørende landzonetilladelse til husstandsmølle

2.4.1. Klagen

Det fremgår af klagen, at det i kommunens afgørelse anførte om, at husstandsmøllen skal opføres højst 20 m fra bygninger, ikke er et sporbart krav, samt at kravet ikke eksisterede ved byggetilladelsen i 2010.

Klageren har også anført, at den 10 årige periode, hvor der er tilladelse til husstandsvindmøllen, skal regnes fra 2010 hvor der er givet byggetilladelse, og ikke fra 2006, som anført i kommunens afgørelse.

Klageren har desuden henvist til, at det fremgår af dispensationen til udskiftning af 2 vindmøller inden for strandbeskyttelseslinjen af 1. marts 2013, at "Udbredelsen af vedvarende energi er et anerkendelsesværdigt formål".

Det fremgår endvidere af klagen, at planloven er under revision, så der kommer et nyt hensyn ind for klimaet for etablering af vedvarende energianlæg, herunder vindøller.

Klageren anmoder derfor, at kommunens afgørelse om nedtagning af husstands-vindmøllen ændres til en permanent tilladelse.

2.4.2. Generelt om landzonetilladelse

Hovedformålet med zoneinddelingen og landzonereglerne er at forhindre byspredning i det åbne land og at sikre, at egentlig bymæssig udvikling sker, hvor der gennem planlægningen er åbnet mulighed for det. Det følger af formålsbestemmelsen, at landzonereglerne skal administreres på baggrund af landskabelige, rekreative og arealressourcemæssige hensyn og andre samfundsmæssige interesser, f.eks. trafikale hensyn, samt hensynet til erhvervslivets muligheder for vækst og udvikling.

Områder i landzone skal som udgangspunkt friholdes for anden spredt og uplanlagt bebyggelse m.v. end den, der er nødvendig for driften af landbrug, skovbrug og fiskeri. Udover at værne om natur og landskab er varetagelsen af de primære erhvervsinteresser blandt de hensyn, der ligger bag landzonereglerne.

Efter hidtidig praksis lægges der stor vægt på lovens almene formål, uanset at den enkelte sags betydning er begrænset. I vurderingen indgår derfor overvejelser om, hvilken betydning afgørelsen kan få for fremtidige lignende sager (præcedensvirkning).

I sager om lovliggørelse skal forholdet som udgangspunkt vurderes, som i de tilfælde, hvor der er indgivet forudgående ansøgning.

2.4.3. Generelt om husstandsmøller

Der skal ved planlægning for opstilling af vindmøller tages omfattende hensyn til ikke alene muligheden for at udnytte vindressourcen, men også til nabobeboelse, natur, landskab, kulturhistoriske værdier samt til de jordbrugsmæssige interesser, jf. § 1 i bekendtgørelse om planlægning m.v. for vindmøller.

Der må kun opstilles vindmøller inden for områder, der er udpeget hertil i kommuneplanens retningslinjer, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1. Bestemmelsen gælder dog ikke for opstilling af husstandsmøller med en totalhøjde på op til 25 m, der opstilles i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 8.

Efter hidtidig praksis skal husstandsmøller som udgangspunkt opføres i umiddelbar tilknytning til den øvrige bebyggelse på ejendommen, således at husstandsmøllen sammen med ejendommens bebyggelse opfattes som en samlet en-

hed i landskabet. I overensstemmelse med den sproglige fortolkning af ordlyden er der i praksis opereret med en afstand på op til ca. 20 meter fra bebyggelsen.

Efter hidtidig praksis meddeles afslag på opstilling af husstandsmøller i områder med særlige landskabsudpegninger, medmindre det på baggrund af en konkret vurdering i den enkelte sag kan udelukkes, at opstilling af husstandsmøllen vil få en væsentlig negativ indvirkning på oplevelsen af landskabet.

Der er i bekendtgørelse om planlægning m.v. for vindmøller krav om, at en husstandsmølle opstilles i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg. Der er imidlertid ikke krav om, at en husstandsmølle skal opstilles i umiddelbar tilknytning til en bolig; der kan være tale om andre former for bygningsanlæg, f.eks. driftsbygninger på en landbrugsejendom.

2.4.4. Generelt om landzonetilladelse i kystnærhedszonen

Kystnærhedszonen skal søges friholdt for bebyggelse og anlæg, der ikke er afhængig af kystnærhed, og der må kun gives landzonetilladelse, hvis det ansøgte er af helt underordnet betydning i forhold til de nationale planlægningsinteresser i kystområderne, jf. § 5 a, stk. 1, og § 35, stk. 3. Dette indebærer, at de landskabelige, naturmæssige og rekreative interesser, der er knyttet til kystnærhedszonen, skal tillægges særlig betydning ved stillingtagen til landzonetilladelser.

2.4.5. Planklagenævnets vurdering

Planklagenævnet finder, at der ikke er grundlag for at tilsidesætte Svendborg Kommunes vurdering af, at der ikke kan gives lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen på ejendommen.

Nævnet lægger herved vægt på, at husstandsvindmøllen er opført omkring 45 m fra eksisterende bebyggelse, og efter nævnets vurdering ikke er i umiddelbar tilknytning til ejendommens eksisterende bygningsanlæg. Det afhænger af en konkret vurdering, om en husstandsvindmølle kan opfattes som værende i tilknytning til den øvrige bebyggelse på ejendommen, men der er i praksis opereret med en afstand på op til ca. 20 meter fra bebyggelsen.

Nævnet lægger også vægt på, at husstandsmøllen med sin placering på ydersiden af beplantningen omkring bebyggelsen på ejendommen fremstår markant og skæmmende i landskabet, og uden sammenhæng med ejendommens øvrige bygningsanlæg, hvilket er i strid med kommuneplanens retningslinje for det bevarelsesværdige landskab, som ejendommen er omfattet af.

Nævnet bemærker, at det ikke kan tillægges betydning for afgørelsen, om den 10 årige periode, hvor der er givet tilladelse til husstandsmøllen, regnes fra 2006 eller 2010, da perioden uanset er udløbet.

Nævnet bemærker også, at der endnu ikke er vedtaget ændringer af planloven, hvorfor nævnet har truffet afgørelse på baggrund af den gældende planlov.

2.5. Forhold, som ikke behandles

Vilkår om nedtagelse efter 10 år

Det fremgår af klagen, at den kommunale sagsbehandler ikke kunne fastsætte et vilkår om at begrænse tilladelsen til 10 år.

Klageren anfører, at dette dokumenteres af en mail fra en afdelingsleder i Svendborg Kommune, hvoraf det fremgår, at der ikke kan gives aktindsigt i en principiel politisk beslutning om, at der ikke skal tillades tidsubegrænsede husstandsvindmøller i Svendborg Kommune, da en sådan politisk beslutning ikke findes.

Planklagenævnet bemærker hertil, at vilkåret om nedtagelse af husstandsvindmøllen efter en periode på 10 år, blev fastsat i landzonetilladelsen af 22. maj 2006. Denne afgørelse er efter det oplyste ikke påklaget. Planklagenævnet har derfor ikke kompetence til at behandle klagepunktet vedrørende vilkåret.”

Under hovedforhandlingen er der foretaget besigtigelse på Tåsinge af husstandsvindmøllen på Adresse 1 samt besigtigelse på og ved adresserne Adresse 2 , vej 2 , Adresse 3 , Adresse 4 og Adresse 5 .

Forklaringer

Der er afgivet forklaring af A og D fra Svendborg Kommune.

A har forklaret bl.a., at hans familie i 101 år har ejet ejendommen på Adresse 1 . Bortset fra en periode på 20 år har han altid boet på ejendommen.

Han er uddannet stærkstrømsingeniør og har arbejdet professionelt med vindmøller i 46 år, herunder på Risø. De sidste 35 år har han specialiseret sig i elektriske anlæg og arbejdet med udvikling heraf. Dette er foregået hos flere møllefabrikanter. For 5 år siden fik han en opgave med en motor til Lindø. Opgaven blev udført på et testcenter. Det var en meget stor motor på 800 tons, der blev hejst ned i testhallen. Han fik 1.100.000 kr. i honorar for opgaven.

Det vil koste ham 730.000 kr., hvis han skal nedtage husstandsvindmøllen, som han bruger til at omsætte viden fra teori til praksis. Han har lavet en ny banebrydende styring. Udviklingsarbejdet vil stoppe, hvis han skal fjerne husstandsvindmøllen. Der sker hele tiden ny udvikling på området. Husstandsmøllen er nede i en størrelse, som er til at håndtere. Hans arbejde på husstandsvindmøllen bliver herefter skaleret op.

Foreholdt, at han i et bilag til ansøgning om landzonetilladelse af 24. september 2002 skrev, at han havde brug for midlertidigt at opstille en husstandsvindmølle, og at en vindmølle normalt vil være opstillet i 10 år, hvorefter den nedta-

ges (ekstraktens side 91), forklarede han, at han skrev dette efter at have været i telefonisk kontakt med kommunen flere gange. Han følte sig vildledt af kommunen i forhold til tidsbegrænsningen på 10 år, da det viste sig at være muligt at opstille en vindmølle uden tidsbegrænsning. Han måtte "æde vilkåret" om de 10 år.

I 2021 skrev kommunen til ham og gjorde ham opmærksom på, at vindmøllen ikke var blevet revet ned. Han tænkte, at det var en formssag, og at han kunne få lov til at beholde møllen. Siden opsætningen af hans husstandsvindmølle var der kommet flere nye vindmøller og anlæg op på Tåsinge. Kommunens praksis var ændret. Han kendte ikke til andre tilfælde, hvor husstandsvindmøller skulle nedtages efter 10 år. Han fandt dog ud, at der ikke var blevet givet tilladelser til husstandsvindmøller siden 2020. Derimod var der givet en række afslag. Det ser ud til, at der reelt er et forbud mod husstandsvindmøller.

Foreholdt landzonetilladelse af 16. december 2015 til en husstandsvindmølle på Adresse 5 (ekstraktens side 128), forklarede han, at de to andre møller også er Gaia-vindmøller. De har samme konstruktion som hans. Der er ingen forskel på møllerne.

Han ejer den ene af Skifteværsmøllerne. Det var et meget langt forløb at få Skifteværsmøllerne på plads. I 2017 blev der udstedt en byggetilladelse. Efter nogle uger fandt kommunen ud af, at byggetilladelsen var fejlbehæftet. Det var derfor nødvendigt at trække byggetilladelsen tilbage. Møllerne var på vej fra Holland, hvorfor der skulle findes en oplagingsplads til dem. Der kom en ny tilladelse omkring den 1. september 2017. Møllerne blev herefter rejst i oktober 2017 og sat i gang nogle dage før julen 2017. Der kørte samtidig en sag i Planklagenævnet, der blev underkendt. Det betød, at der omkring den 1. februar 2018 kom et standsningspåbud. Det løb op i omkostninger for i alt 750.000 kr. med tillæg af tidsforbrug, at møllerne stod stille. Han tog en diskussion med kommunalbestyrelsen om omkostningerne. Han fik at vide, at omkostningerne var kommunen uvedkommende.

Mediedækningen var voldsom. Vindmøllerne var helt klart et konfliktfyldt emne, selvom der var ganske få klager. Kommunen havde svært ved at sagsbehandle, fordi Avis A og Avis B reelt overtog sagsbehandlingen. Det var ganske usundt. Sagen var ved at rykke ud i de landsdækkende nyheder, men så fik de medierådgivere på. Han bekendt har kommunen aldrig haft medierådgivere på. Håndtering af pressen var overladt til sagsbehandlerne i kommunen. Der var flere politianmeldelser mod kommunen. Hans afslag på landzonetilladelse har formentlig noget at gøre med, at man anser området for at være betændt i forhold til medierne. Han kender sit nabo område, der ikke er betændt.

I 2016 overtog C en naboejendom. Han kendte ikke noget til C i forvejen. Efter nogle måneder begyndte C at klage over de store møller og også over hans husstandsvindmølle. C 'ejendom står tom og forfalder. Ejendommen er ubeboet på trods af bopælspligt. Store stykker af endegavlen er blæst omkuld.

Han kan ikke nærmere redegøre for tidsforløbet, da det ligger 20 år tilbage, men han husker, at han fik landzonetilladelsen i 2006. Herefter blev det undersøgt, hvilket anlæg, der skulle op at stå. Først omkring nytår 2010/2011 kom anlægget op at stå. Han vidste, at møllen skulle fjernes, men han tænkte ikke nærmere over hvordan og hvornår.

D har forklaret bl.a., at han siden 2017 har været afdelingsleder for bygningsmyndigheden i kommunen. Fra 2012 til 2017 var han byggesagsbehandler i samme afdeling.

Han stødte første gang på sagen om husstandsvindmøllen i vinteren 2016/2017. Han har intet kendskab til den sagsbehandling, der fandt sted, da A i sin tid søgte om landzonetilladelse. På daværende tidspunkt blev der ikke skrevet meget i afgørelserne. I dag er afgørelserne mere uddybende. Han har derfor meget vanskeligt ved at se, hvad der præcist lå til grund for tidsbegrænsningen på 10 år. Han har ledt i arkiverne uden at finde svar.

De store vindmøller er lokalplanlagt. Det betyder, at der er foretaget en kommunal planlægning med en demokratisk proces med høring mv. omkring opstilling på et udpeget område.

Husstandsvindmøller kan derimod opstilles alene på baggrund af en landzonetilladelse og en byggetilladelse. Tidligere krævede det ifølge byggeloven kun en anmeldelse. Dette blev ændret i sommeren 2017. En landzonetilladelse handler om at sikre landskabelige værdier og undgå spredt bebyggelse i landskabet. Byggetilladelsen er en meget lille del af sagen om en husstandsvindmølle. Det plejer at være sådan, at husstandsvindmøllerne bliver opført med certifikater. Det handler om, at en husstandsvindmølle skal blive stående, når det blæser. Støj fra husstandsvindmøller hører under miljøloven. I denne sag ville et ophør af tidsbegrænsningen ikke medføre en ny ansøgning om byggetilladelse. Den kommunale sagsbehandler F stod kun for sagsbehandlingen vedrørende landzonetilladelse.

Kommunens afslag på landzonetilladelse af 14. september 2022 blev truffet både af ham og landzonesagsbehandler G. Hun dykkede ned i sagen for at påse, at alt var overholdt. Det gjorde hun på samme måde, som hvis der havde været tale om en ny husstandsvindmølle. G lavede en indledende vurdering. Herefter blev sagen vendt med ham og to andre kollegaer,

herunder en landskabsarkitekt. De var fire personer om afgørelsen for at være på den sikre side. De var nødt til at sikre sig, at alt var korrekt, fordi der var stor opmærksom fra naboer og deres advokater, som ville forsøge at angribe eventuelle processuelle fejl. I kommunen sikrer de sig altid, at afgørelserne er rigtige, men her gik de et lille skridt videre for at være på den sikre side. F

og E var ikke længere ansat, da afslaget blev lavet.

Foreholdt kommunens afgørelse af 14. september 2022 om afslag på landzone-tilladelse underskrevet af G, hvor 20 meter er omtalt (ekstraktens side 18), forklarede han, at der er et krav om umiddelbar tilknytning. Det er det væsentligste moment i deres afgørelse. Kommunen skal hindre spredt uplanlagt bebyggelse. De 20 meter følger af Planklagenævnets praksis gennem mange år, men der skal selvfølgelig altid også foretages en konkret vurdering. Han har også kendskab til afgørelser vedrørende 23 og 25 meter. Det er en lidt bastant formulering, når der i afgørelsen står, at der kan forventes en tilladelse, hvis afstanden er under 20 meter. Han havde gerne set, at det var blevet beskrevet lidt mere eksplicit i afgørelsen. Det er meget kortfattet beskrevet i afgørelsen.

I sager om husstandsvindmøller er landskabet ikke det mest tungtvejende argument, men hensynet skal inddrages. Kommunen oplever en øget fokus fra klagenævnene på, at kommunen skriver alle deres betragtninger ind i en afgørelse. Tidligere skulle kommunen kun skrive, hvad der blev lagt mest vægt på. Tilknytningskravet blev opfundet for mange år siden. Det fandtes allerede i 2006. For 3-4 år siden ændrede Planklagenævnet praksis, hvorefter målingen blev flyttet fra hovedhus til bebyggelse.

Kommunen er i høj grad vant til mediebevågenhed. Det påvirker ikke i væsentlig grad kommunens beslutninger. Kommunen gør meget for at være objektive og lader sig ikke skræmme af klager. Det er hverdag i kommunen. Han er også selv blevet politianmeldt.

Der er ikke et generelt forbud mod husstandsvindmøller i kommunen, men det er rigtigt, at der ikke er givet en tilladelse siden 2020. Den primære begrundelse for afslagene har været den umiddelbare tilknytning til eksisterende bebyggelse. Kommunen har nok haft omkring 6 ansøgninger siden 2020. Der var mange flere ansøgninger i 2015-2016. Der er nu en tilladelse på vej i en anden sag om en husstandsvindmølle.

Han kan ikke komme i tanke om andre sager med en tidsbegrænset tilladelse end i A's sag. Han kender til A fra Skifteværkøllerne. Han vil ikke mene, at A har fået særbehandling. C har bestemt heller ikke fået særbehandling.

Forespurgt, om A's tilladelse udløb i 2016 eller 2020/2021, forklarede han, at han kan se, at kommunen i 2017 i et svar til C har skrevet, at tilladelsen udløber i februar 2021. Han var ikke selv involveret i henvendelsen fra C. Han kender ikke til, hvorvidt kommunen selv har husket på, hvornår tilladelsen udløb.

Kommunen har nu fået sagsbehandlingssystemer, der kan tage hånd om frister. Han ved ikke, hvordan det blev gjort i 2006. Kommunen lægger det i høj grad ud til borgerne selv at huske på tidsbegrænsninger, men kommunen er også tilsynsmyndighed og skal være opmærksom på tidsbegrænsninger, herunder særligt, når der er sket tinglysning.

I 2021 var der lidt intern miskommunikation i kommunen. Kommunen modtog en klage fra C. Han har ikke nærmere kendskab til klagen fra C. A blev ikke orienteret om klagen.

Kommunen inddrager kun saglige hensyn og lader sig ikke påvirke af klager fra naboer. Kommunen gør meget for at være objektive og korrekte. Den fremlagte mailkorrespondance mellem F og E er intern og giver udtryk for deres egen holdning. Det er ikke kommunens holdning.

Det er rigtigt, at der var aktive naboer, men han kan ikke genkende, at området var betændt. Han bekendt er ingen blevet opfordret til at klage over hinanden. Afdelingen fik kritik for at være for familiære med bl.a. A, men afdelingen tog ikke parti. Afdelingen blev også beskyldt for at holde med både den ene og den anden part.

Foreholdt, at han er sat på cc i kommunens mailkorrespondance med C vedrørende hans klagesager fra 2017 (ekstraktens side 147), forklarede han, at han var orienteret, men han var ikke involveret. Der kørte en selvstændig sag i miljøafdelingen.

Foreholdt kommunens afslag på landzonetilladelse af 14. september 2022, hvoraf fremgår, at vindmøllen skulle nedtages i 2016 (ekstraktens side 19), forklarede han, at han ikke selv så afslaget, inden det blev sendt. Han så ikke alt, hvad der blev skrevet. Han var kun involveret i forudsætningen for afslaget. Han var ikke klar over, at G skrev, at vindmøllen skulle nedtages i 2016.

Lige nu har han 16 medarbejdere, der arbejder selvstændigt med sagerne. Han er kun inde over, når der er brug for en retning, hvis det er en politisk sag, eller hvis det er en sag med særlig opmærksomhed, hvor man kan forvente ballade på grund af sagens mere problematiske karakter. I sagen om A's vindmølle var han involveret, idet konsekvensen af et afslag var, at

møllen skulle nedrives, hvilket var forbundet med udgifter, ligesom der var tale om klager fra naboerne. Sagsbehandleren bad ham om at deltage i sagsbehandlingen.

Han er fuldstændig enig i A's beskrivelse af mediedækningen, som han også oplevede som meget massiv. Dækningen spredte sig kortvarigt til de landsdækkende medier, herunder med udtalelser fra ministeren. Både han og kommunaldirektøren udtalte sig til pressen. Han lærte af sagen, at journalister ikke udelukkende forsøger at afdække sandheden. Avis B var meget unuanceret i deres tilgang til sagen.

Parternes synspunkter

A har i sit påstandsdokument anført:

”Til støtte for de nedlagte påstande gøres det gældende at:

Overordnet bestrides det, at Svendborg Kommune ikke er rette sagsøgte i sagen, da der er fremkommet væsentlige nye oplysninger i sagen.

Principale påstand:

1. Fysisk lovliggørelse

Det gøres gældende, at denne retssag i høj grad vedrører spørgsmålet om fysisk lovliggørelse, da Svendborg Kommune har udstedt påbud om nedrivning af husstandsvindmøllen jf. bilag 13, og relevansen af den fysiske lovliggørelse hænger ligeledes nøje sammen med, at det gøres gældende, at Svendborg Kommune har fortabt sin ret til at kræve fysisk lovliggørelse, hvorfor Svendborg Kommune ej heller kan kræve retlig lovliggørelse.

Allerede fordi Svendborg Kommune har fortabt sin ret til at kræve fysisk og retlig lovliggørelse af sagsøgers hustandsvindmølle, er Planklagenævnets afgørelse af 22. februar 2023 ugyldig.

2. Myndighedspassivitet

Det gøres gældende, at Svendborg Kommunes på grund af myndighedspassivitet har fortabt retten til at kunne kræve håndhævelse og fysisk lovliggørelse af landzonetilladelsens vilkår om fjernelse af husstandsvindmøllen efter 10 år.

Ved bedømmelsen af om Svendborg Kommunes krav er bortfaldet på grund af passivitet, må foruden, den forløbne tid, tillige lægges afgørende vægt på, om sagsøger har haft grund til at indrette sig i tillid til, at kravet ikke vil blive gjort gældende, og om det kan bebrejdes Svendborg Kommune, at kravet ikke er blevet rejst på et tidligere tidspunkt.

Passiviteten begynder tidsmæssigt fra den 22. maj 2006, hvilket fremgår af den tinglyste deklaration på sagsøgers ejendom (bilag 20). Landzonetilladelsen er givet for en periode på 10 år, og ophører den 22. maj 2016. (bilag 2) Det samme fremgår af Svendborg Kommunes indrykning af annonce i avisen (bilag 21).

I Svendborg Kommunes afslag på landzonetilladelse (bilag 1) begrundes afgørelsen netop med, at husstandsvindmøllen skulle have være nedtaget i 2016, ligesom Planklagenævnet i deres afgørelse skriver:

"... at vilkåret om nedtagelse af husstandsvindmøllen efter en periode på 10 år, blev fastsat i landzonetilladelsen af 22. maj 2006."

Svendborg Kommune har siden 22. maj 2016, næsten dagligt haft kendskab til sagsøgers husstandsvindmølle, navnlig henset til sagsbehandlingen vedr. Skifteværvindmøllerne, hvor sagsøgers husstandsvindmølle er medtaget på samtlige billeder i alle dokumenter, lokalplaner og rapporter, ligesom sagsøgers husstandsvindmølle indgår i støjmålingerne. Derudover er sagsøger ejer af Skifteværvindmøllen nr. 2, hvorfor sagsøger stort set har været i konstant kontakt med Svendborg Kommune siden 2011.

Det er derfor åbenbart, at Svendborg Kommune siden 2016 været vidende om, at husstandsvindmøllen ikke var nedtaget, da den har været synlig for Svendborg Kommune siden den, blev opsat. På trods af denne synlighed og dette kendskab, har Svendborg Kommune forholdt sig passivt, og først den 19. maj 2021 gjorde Svendborg Kommune opmærksom på, at sagsøgers husstandsvindmølle ikke er nedrevet (bilag 30). Svendborg Kommune har derfor udvist passivitet i 5 år, da de i maj 2016 kunne have håndhævet kravet om, at husstandsvindmøllen skulle nedtages. Svendborg Kommunes manglende reaktion i forhold til den konstaterede ulovlighed er med rette, af sagsøger, blevet opfattet som udtryk for Svendborg Kommunes accept af det ulovlige forhold. Det er alene Svendborg Kommune, der kan bebrejdes for, at de ikke har rejst kravet tidligere.

Det gøres subsidært gældende, at Svendborg Kommune har været vidende om kravet om nedtagning fra den 19. juli 2017, da C klagede over husstandsvindmøllen (bilag L1).

Sagsøger har siden 2016 indrettet sig på, at Svendborg Kommune ikke ville kræve, at husstandsvindmøllen skulle nedtages, og har indrettet sin virksomhed på den varige bliven af husstandsvindmøllen. Samtidig er ingen andre landzonetilladelser til husstandsvindmøller siden 2006 er blevet pålagt vilkår om nedtagningen efter en årrække, undtaget manglende drift, hvilket også har bestyrket sagsøgers gode tro om, at Svendborg Kommune, ikke ville gøre kravet om nedtagning gældende.

Det gøres samtidigt gældende, at når adgangen til at kræve fysisk lovliggørelse er fortabt som følge af passivitet, er retten til at kræve retlig lovliggørelse ligeledes fortabt jf. U 2018.137H.

I den omtalte højesteretssag, var der tale om ulovligt etablerede søer. I denne sag, har Svendborg Kommune givet en landzonetilladelse gældende for 10 år, men vælger ikke at håndhæve den, som de skulle efter planlovens § 51. Sammenligner man højesteretsdommen med denne sag, vil der så meget mere være tale om, at Svendborg Kommune har udvist retsfortabende passivitet. Svendborg Kommune har ikke inden rimelig tid reageret mod det ulovlige forhold, at husstandsvindmøllen ikke var nedtaget, trods viden om de faktiske realiteter.

Der henvises ligeledes til Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 2. juli 2019 (18/05014), hvor Svendborg Kommune gjorde gældende, at der var tale om myndighedspassivitet efter 4,5 år. Svendborg Kommune fik medhold.

Sagen drejede sig om et dige på ca. 320 m, der var fjernet, og hvor Svendborg Kommune havde meddelt lovliggørende dispensation til fjernelse af diget, som der ifølge Svendborg Kommune ellers var et beskyttelsesværdigt dige, dels omfattet af museumslovens beskyttelse, det havde en høj kulturhistorisk værdi, biologisk værdi, da det fungerede som levested og spredningskorridor for planter og dyr, at diget udgjorde et forholdsvist urørt stykke land, hvor planter kunne trives bedre end på de omkringliggende dyrkede arealer, og hvor dyr kunne finde føde og ly, samt at diget har haft landskabelig værdi, da der har været tale om et markant landskabsselement.

I denne sag vurderede Svendborg Kommune, at der i den konkrete sag forelå myndighedspassivitet efter 4,5 år, og hvor Svendborg Kommune endvidere gjorde gældende, at ejeren af ejendommen havde haft grund til at tro, at tavsheden fra Slots- og Kulturstyrelsen, kunne tages som udtryk for en form for accept af forholdet, samt at det var myndighedens ansvar, at kravet om lovliggørelse ikke er blevet rejst på et tidligere tidspunkt. På denne baggrund vurderede Svendborg Kommune, at der var tale om et særligt tilfælde, hvortil der kunne meddeles lovliggørende dispensation. Endvidere vurderede Svendborg Kommune, at afgørelsen ikke var af større betydning eller almindelige offentlig interesse, på trods af, at der af de ovenanførte grunde var tale om et beskyttelsesværdigt dige.

Subsidiær påstand 1 og mere subsidiær påstand 1

Det gøres gældende, at Svendborg Kommunes afgørelse lider af væsentlige mangler.

1. Forbud mod husstandsvindmøller i kommuneplanerne

Det fremgår af kommuneplanerne (bilag 15 og 16), at der er et forbud mod husstandsvindmøller i de områder, som Svendborg Kommune har planmæssige overvejelser om udnyttelse af de områder, der i kommuneplanen udlægges til opstilling af vindmøller. Denne formulering om forbuddet mod husstandsvindmøller har været udslagsgivende for kommunens sagsbehandlers opfattelse af, hvordan der kunne gives tilladelse til sagsøgers husstandsvindmølle.

At sagsøger, på trods heraf fik en landzonetilladelse, var af Svendborg Kommune begrundet med, at sagsøger skulle bruge husstandsvindmøllen i sin virksomhed, og at landzonetilladelsen blev gjort midlertidig.

Det var således på baggrund af drøftelser med Svendborg Kommune, at sagsøger anmodede om en midlertidig 10-årig tilladelse, da sagsøger fik oplyst af kommunen, at det var betingelsen for at kunne få en tilladelse. Dette er baggrunden for formuleringen af sagsøgers ansøgning (bilag A1).

Det fremgår også af bilag 10, at sagsøger svarer Svendborg Kommunes mail af 5. juli 2021 med følgende:

"Det var kommunen der lagde en tidsbegrænsning ind på 10 år; jeg har søgt om en tidsbegrænset tilladelse. Siden har kommunen generelt givet tidsbegrænsede tilladelser og er derfor forpligtiget til at fjerne tidsbegrænsningen her uden yderligere krav."

Svendborg Kommunes krav om, at sagsøgers landzonetilladelse blev givet med vilkår om nedtagning efter 10 år, bygger på den urigtige forudsætning, at Svendborg Kommune havde et lovligt forbud mod husstandsvindmøller. Sagsøgers oprindelige ansøgning i 2002 er derfor udarbejdet på baggrund af de oplysninger, som Svendborg Kommune ulovligt har fastlagt og videregivet til sagsøger, hvorfor ansøgningen om den midlertidige 10-årige periode er afgivet på baggrund af urigtige forudsætninger.

Landzonetilladelsens vilkår om nedtagning efter 10 år er derfor ulovlig og ikke bindende for sagsøger, da de faktiske oplysninger, der er lagt til grund for landzonetilladelsen, er urigtige og ulovlige og har været bestemmende for den midlertidige landzonetilladelse i 2006. Vilkåret er derfor ulovligt og ugyldigt.

2. Lighedsprincippet

Det gøres gældende, at Svendborg Kommune har tilsidesat lighedsprincippet ved at give landzonetilladelse til Adresse 3 og ^{Map No. 1} (bilag 7 og 22). Begge husstandsvindmøller, der har fået landzonetilladelse, er beliggende i samme landskabskarakterområde (Tåsinge Moræneflade 23.M1), som sagsøgers husstandsvindmølle, der ligesom husstandsvindmøllen på Adresse 3, ligger ca. 500 m fra kysten.

Sagsøgers husstandsvindmølle er ligesom de to andre husstandsvindmøller beliggende tæt op ad beplantningen, som afgrænser bebyggelsen på ejendommen mod de åbne marker. Dvs. at beplantningen, ligesom husstandsvindmøllerne på vej 1, afbøder på sagsøgers husstandsvindmølles visuelle påvirkning af landskabet.

Svendborg Kommune har også sagsbehandlet forskelligt, idet de besigtigede ejendommene på vej 1, mens kommunen ikke har besigtiget sagsøgers ejendom, og det gøres derfor gældende, at Svendborg Kommune ikke har foreta-

get en konkret vurdering før de traf afgørelsen om afslag på landzonetilladelse til sagsøger, og at de har sagsbehandlet i strid med kommunens egne regler om en besigtigelse af området.

Svendborg Kommune har ej heller taget de to Skifteværvindmøller med i deres vurdering af husstandsvindmøllerne på   vej 1   , mens afslaget til sagsøger blandt andet begrundes med husstandsvindmøllens visuelle sammenhæng med Skifteværvindmøllerne.

Det gøres også gældende, at Svendborg Kommune har forskelsbehandlet sagsøger med vedtagelsen af Skifteværvindmøllerne, da kommunen her vurderede, at de to 80 m høje vindmøller på grund af deres enkelthed ikke fremstår dominerende i forhold til landskabsoplevelsen, og at de markerede sig som et afgrænset anlæg i horisonten, men de er små i forhold til landskabets øvrige elementer. Vindmøllerne vurderedes i alle forhold at fremstå i et enkelt harmonisk mønster uden dominerende betydning for landskabsoplevelsen.

I lokalplan 580 (bilag 35) blev det vurderet, at Skifteværvindmøllerne kan opleves mere eller mindre markant men samlet set uproblematisk i forhold til landskabets karakter og skala og i lokalplan 637 (bilag 41) står der, at den aktuelle planlægning optager et begrænset areal til to vindmøller med samme placering som to tidligere møller, og at de nye møller vil fremstå tydelige i kystlandskabet, dog uden en dominerende betydning for landskabsoplevelsen. I ^{Firma 2} miljøvurdering (bilag 40) fremgår det, at de mulige negative effekter relaterer sig primært til påvirkning af landskab, og påvirkninger fra støj og skyggekast. Der er i afsnittene om landskab, støj og skyggekast redegjort for, at disse miljøforhold ikke resulterer i en væsentlig påvirkning. Derudover er der i miljøkonsekvensrapporten anført, at:

"De nye vindmøller har en større skala og fremstår mere markant end de tre ældre vindmøller, men da møllerne er opstillet på samme placeringer, er der ikke tale om en markant forandret situation... De nye vindmøller vurderes på grund af anlæggets enkelthed og begrænsede udstrækning ikke at fremstå dominerende i forhold til landskabsoplevelsen... Vindmøllerne markerer sig som et afgrænset anlæg i horisonten, men de er små i forhold til landskabets øvrige elementer. Vindmøllerne vurderes i alle forhold at fremstå i et enkelt, harmonisk mønster uden dominerende betydning for landskabsoplevelsen."

Sagsøgers husstandsvindmøller er også afbilledet på foto 3 i miljøkonsekvensrapporten (bilag 39) i sammenhæng med de to Skifteværvindmøller.

Sagsøgers husstandsvindmølle er 25 m høj, og er placeret i samme landskabsområde som Skifteværvindmøllerne.

Når Skifteværvindmøllerne kan blive ca. 40 m højere uden at ændre landskabets karakter, kan sagsøgers husstandsvindmøller blive stående uden at ændre landskabets karakter. Af bilag 18 (visualisering) fremgår det ligeledes, at sagsøgers husstandsvindmølle placeres i umiddelbar sammenhæng med den store vind-

mølle på sagsøgers ejendom. Svendborg Kommune gav på det grundlag landzonetilladelse til husstandsvindmøllen, uden at inddrage den visuelle sammenhæng mellem vindmøllerne og husstandsvindmøllen.

Svendborg Kommune vurderede, at Skifteværvindmøllerne ikke var i strid med landskabskarakterens enkelthed og dette på et tidspunkt, hvor sagsøgers husstandsvindmølle indgik i landskabet. Men i Svendborg Kommunes afslag på landzonetilladelse (bilag 1) begrundes det, at:

"... husstandsvindmøllen visuel sammenhæng med de to 76,5 høje vindmølle på henholdsvis ejers egen grund og nabogrund er i strid med landskabskarakterens enkelthed som skal opretholdes."

Dette er en markant forskelsbehandling - to helt ens situationer, vurderet forskelligt - og i strid med lighedsprincippet.

3. Usaglige hensyn

Det gøres gældende, at Svendborg Kommune har varetaget usaglige hensyn i deres afslag på landzonetilladelse til sagsøger.

Det fremgår af Svendborg Kommunes interne korrespondance (bilag 30), at de bare vil fastholde kravet om nedtagelse, at der er en nabo, der holder øje og forventer, at husstandsvindmøllen skal nedtages, samt at området derude er meget betændt, og at det skal vurderes, om det er ønskværdigt at meddele en ny tilladelse.

Alle sådanne hensyn er ikke saglige, og har indgået i Svendborg Kommunes sagsbehandling. Det gøres også gældende at en gammel klage i 2017 fra C over sagsøgers husstandsvindmølle (bilag L1) har haft indflydelse på Svendborg Kommunes afslag til sagsøger.

Dog fremgår det af dagbog 1 (bilag 33), at:

"Husstandsvindmølle indgår i den samlede støjberegning derfor ikke på det grundlag behov for at sige nej til bibeholdelse. Sag skal have ny landzonetilladelse"

Dette hensyn er ikke taget i betragtning.

Det gøres også gældende, at Svendborg Kommune siden 2020 ikke har givet landzonetilladelse til opstilling til husstandsvindmøller. Kommunen har de facto nedlagt et ulovligt forbud mod husstandsvindmøller, og dette de facto forbud, har været afgørende for kommunens afslag til sagsøger. Det er overvejende sandsynligt, at dette forbud er et politisk ønske, som er båret af den meget langvarige og flere gange ulovlige proces omkring vedtagelsen af Skifteværvindmøllerne, navnlig også henset til den ophedede korrespondance fra advokater, blandt andet fra I advokat (bilag 25), der skriver, at:

"Det forekommer som grænsende til chikanøst adfærd, at kommunens embedsmænd, på denne baggrund, har valgt at opfordre opstillerne, J og A til at klage over husstandsvindmøllen."

samt den voldsomme avisomtale og tv-dækning.

Siden 2020 har Svendborg Kommune ikke givet tilladelse til opstilling af husstandsvindmøller. Det fastholdes, at Svendborg Kommune de facto har nedlagt et forbud mod at opstille husstandsvindmøller.

Det fremgår af Vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller for 2022 side 66, at en kommunalbestyrelse ikke, med retningslinjer i kommuneplanen, kan indføre forbudszoner for opstilling af husstandsmøller. En ansøgning om landzonetilladelse til opstilling af en husstandsmølle vil altid skulle vurderes på baggrund af de konkrete forhold i forhold til landzonebestemmelserne, jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse i sagen NMK-31-00505. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke generelt vedtage en politik mod visse typer af møller fx husstandsmøller.

Subsidiære påstande 1 og 2 samt mere subsidiære påstande 1 og 2

Overordnet gøres det gældende, at Svendborg Kommunes og Planklagenævnets afgørelser lider af væsentlige mangler.

1. Skøn under regel

Det gøres gældende at sagsøgers husstandsvindmølle er opstillet i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg, og at husstandsvindmøllen ikke har væsentlig, negativ indvirkning på oplevelsen af landskabet.

Sagsøgers husstandsvindmølle udgør sammen med ejendommens bebyggelse og beplantning en samlet enhed i landskabet.

I bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller fremgår det af § 2, stk. 8, at:

"Bestemmelserne i stk. 1, 2 og 6 gælder ikke for husstandsmøller med en totalhøjde på op til 25 m, der opstilles i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg."

Der henvises til miljøministeriets svar på spørgsmål nr. 33 (alm. Del), den 25. november 2011 vedr. forståelsen af tilknytning til eksisterende bebyggelse:

"Det er imidlertid ikke alene afstanden, der afgør om en bygning ligger i tilknytning til eksisterende bebyggelse. Afgørelsen må bero på en samlet vurdering af, om vindmøllen sammen med ejendommens bebyggelse opfattes som en samlet enhed i landskabet bl.a. henset til terrænforhold og landskabet i øvrigt."

I Vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller, side 9 står der:

"Opføres husstandsmøller ikke i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg, dvs. fritstående..."

Og videre på side 66 i vejledningen:

"Hvis husstandsmøller placeres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bebyggelse, kan de opstilles uden forudgående planlægning og alene på baggrund af en landzonetilladelse. "Umiddelbar tilknytning til eksisterende bebyggelse" beror på en konkret samlet vurdering af, om vindmøllen, sammen med ejendommens bebyggelse, kan opfattes som en samlet enhed i landskabet."

Sagsøgers husstandsvindmølle er ikke placeret fritstående, men er placeret op mod beplantningen, og husstandsvindmøllen vil sammen med ejendommens bebyggelse opfattes som en samlet enhed i landskabet bl.a. henset til terrænforhold og landskabet i øvrigt.

Det gøres gældende at begge sagsøgte ved at fastholde praksis om 20 m fra eksisterende bebyggelse, har sat skøn under regel, hvilket også bestyrkes af, at ingen af de sagsøgte har foretaget en besigtigelse, og at der derfor ikke er sket en konkret vurdering af sagsøgtes ansøgning om landzonetilladelse.

Det bestrides derfor, at sagsøgers husstandsvindmølle fremstår markant og skæmmende i landskabet, og at dette skulle være i strid med Svendborg Kommunes retningslinjer for det bevaringsværdige landskab.

Det fremgår af vindmøllebekendtgørelsens § 1, at bekendtgørelsen regulerer planlægningen for opstilling af vindmøller med henblik på at fremme en bæredygtig udbygning med vindmøller og at der skal tages omfattende hensyn til at udnytte vindressourcen. Det fremgår ikke af de sagsøgtes afgørelser, at dette hensyn er inddraget i vurderingen af om sagsøger skal have en lovliggørende landzonetilladelse. De sagsøgte har ej heller i deres afgørelser taget hensyn til, at udbredelsen af vedvarende energi er et anerkendelsesværdigt formål, og ansøgninger herom derfor efter omstændighederne skal behandles lempeligere end andre typer af anlæg indenfor strandbeskyttelseslinjen, jf. Natur- og Miljøklagenævnets NoMO nr. 77.

I Svendborg Kommunes afslag henvises til plangrundlaget for området. Heraf fremgår det blandt andet, at landskabets enkelthed skal opretholdes ved at undgå nyt byggeri eller anlæg, nye elementer skal holdes lave og placeringen af nye anlæg i den nordlige del skal se i sammenhæng med Bregninge Bakke og Bregninge Kirke.

De sagsøgte inddrager ikke det hensyn, at sagsøgers husstandsvindmølle ikke er et nyt element i landskabet. Husstandsvindmøllen har stået der siden 2011, og er medtaget i kommuneplan 2021- 2033 (bilag A). Naturen, landskabet, støjen, kyst-

nærheden, for sagsøgers husstandsvindmølle er ikke ændret siden 2011. Der er netop ingen ændringer i landskabet.

Det fremgår ikke af Planklagenævnets afgørelse, at de har taget stilling til Svendborg Kommunes begrundelse for afslaget, hvorefter Svendborg Kommune vurderede, at husstandsvindmøllen visuelle sammenhæng med de to 76,5 m høje Skifteværvindmøller er i strid med landsskabskarakterens enkelthed. Det gøres gældende, at den visuelle sammenhæng mellem husstandsvindmøllen og de to Skifteværvindmøller er et usagligt hensyn. Det fremgår af kommuneplanen 2021-2033 under beskrivelsen af landskabskarakteren blandt andet følgende:

"To større vindmøller, som står vest for Søby præger den sydlige og centrale del af karakterområdet. Herudover findes endnu enkelt små vindmøller i området."

"To større vindmøller (80m), som står øst for Søby, præger den sydlige og centrale del af karakterområdet. Herudover findes stadig enkelte små vindmøller i området."

"Pga. områdets flade terræn og de levende hegn, som primære karaktergivende elementer, fremstår området med en ens og lav højde, således forstået at ingen elementer rager op over overkanten af de levende hegn. Dog med undtagelse af områdets vindmøller."

"Vindmøllerne i området præger især den centrale og sydlige del af karakterområdet."

Kommuneplanen medtager sagsøgers husstandsvindmølle i beskrivelsen af landskabet, og netop i sammenhæng med de to Skifteværvindmøller.

Der henvises til Planklagenævnets afgørelser 19/01441 og 19/06675, hvor der netop blev lagt vægt på, at der i området allerede var placeret andre vindmøller:

"Derudover har nævnet lagt vægt på, at der ikke er landskabelige hensyn, som taler afgørende imod at meddele landzonetilladelse, idet det kystnære område, hvor de ansøgte møller ønskes opført, ikke er uforstyrret, da landskabet er præget af vindmøller..."

Endelig bemærkede nævnet, at vindmøllerne vil medføre visuelle gener, herunder på større afstand, men at dette dog opvejes af den samfundsmæssige interesse i opstillingen af møllerne, som bl.a. har fundet udtryk i den nationale og kommunale planlægning for området.

2. Proportionalitetsprincippet og værdispildsbetragtninger

Formålet i planloven er blandt andet at tage hensyn til erhvervslivets muligheder for vækst og udvikling, hvilket også var Svendborg Kommunes forudsætning for at udstede landzonetilladelsen i 2006, nemlig at husstandsvindmøllen skulle tjene til brug for sagsøgers virksomhed på ejendommen. Dette hensyn, har de sagsøgte ikke inddraget i deres afgørelser.

Af Lovforslag 121 af 25. januar 2017, almindelige bemærkninger. 2.9.1.1. til § 35, stk. i planloven fremgår det, at hovedformålet med bestemmelsen er at hindre spredt og tilfældig bebyggelse i det åbne land, og at formålet også er at sikre erhvervslivet investeringssikkerhed. Denne investeringssikkerhed, skal tillægges betydelig vægt i vurderingen af proportionalitetsprincippet og værdispildsbetragtninger. Det vil være uforholdsmæssigt indgribende for sagsøger og betyde et værdispil på ca. 700.000 kr., samtidig med, at husstandsvindmøllen er afgørende for sagsøgers virksomhed.

Begge sagsøgte har tilsidesat proportionalitetsprincippet, da det vil være omfattende og indgribende for sagsøger at skulle nedtage husstandsvindmøllen. Proportionaliteten mellem mål og middel er tidsidesat, ligesom værdispildsbetragtninger ikke har været tillagt vægt. Hensynet til retshåndhævelsen og præcedensvirkning er ikke reel, da Svendborg Kommune ikke har meddelt andre landzonetilladelser til husstandsvindmøller med vilkår om en midlertidig periode, hvorefter de skal nedtages. Derfor er der ingen retshåndhævelsesinteresser for Svendborg Kommune.

Begge sagsøgte har varetaget usaglige hensyn. Der citeres fra højesteretsdommer Jens Peter Christensens artikel "Dommerne, skønnet og klogskabsspørgsmålet" i Advokaten nr. 8, 2015:

"... at afgørelsen er hentet i afdelingen for stangtøj og ikke skræddersyet efter lovens mål, eller at det valgte middel er at skyde med kanoner, og at lettere våben ville have været fuldt tilstrækkelige."

Svendborg Kommune har i sit påstandsdokument anført:

"Det gøres gældende, at Svendborg Kommune ikke er rette sagsøgte i sagen.

Den nu ændrede principale påstand nedlagt af sagsøger er efter Svendborg Kommunes opfattelse uklar og uegnet til at indgå i en domskonklusion. Konsekvenserne af, at Svendborg Kommune hverken kan kræve fysisk eller retlig lovliggørelse, er at Svendborg Kommune hverken kan kræve husstandsmøllen fjernet (fysisk lovliggørelse), eller give tilladelse til denne (retlig lovliggørelse).

Det tredje led i den principale påstand; at "Planklagenævnets afgørelse derfor er ugyldig" (min understregning), synes at være en cirkelslutning.

Det er fortsat Svendborg Kommunes opfattelse, at kommunen materielt ikke er rette sagsøgte i forhold til den af Planklagenævnet truffene afgørelse. Det fastholdes, at påbuddet om nedrivning (fysisk lovliggørelse) ikke er en del af nærværende sag. Påbudssagen er mellem parterne stillet i bero indtil afgørelsen af denne sag, der angår Planklagenævnets afgørelse.

Der er ikke ved sagsanlægget anført væsentlige nye oplysninger, der har kan føre til en anderledes vurdering af sagen, end den Planklagenævnet har foretaget ved afgørelsen af klagen til Planklagenævnet.

Tidsbegrænsningen af den i 2010 udstedte tilladelse har været i overensstemmelse med sagsøgers ansøgning, jf. *bilag M1*, og sagsøger har ikke benyttet sig af muligheden for at påklage tilladelsen indenfor de lovbundne frister herfor.

Det bestrides i øvrigt, at dette anbringende kan behandles under nærværende sag. I forbindelse med, at den 10-årige tilladelse blev meddelt, blev der givet klagevejledning til sagsøger i overensstemmelse med gældende regler. Eventuel retssag skulle således have været anlagt senest 6 måneder efter modtagelsen af den tidsbegrænsede tilladelse. Der henvises til byggetilladelsen af 11.09.2010 fremlagt som sagens *bilag 3*.

Planlovens bestemmelse om en lovbestemt frist for indbringelse af afgørelser for domstolene er indsat både af hensyn til borgerne og af hensyn til myndighederne. Myndighederne og borgerne i form af ansøgere, naboer m.v. med retlig interesse i en afgørelse, skal kunne regne med, at en afgørelse står ved magt.

Sagsøger gør videre gældende, at Svendborg Kommune på grund af myndighedspassivitet har fortabt retten til at kræve håndhævelse og fysisk lovliggørelse af husstandsvindmøllen som følge af udløbet af den tidsbegrænsede tilladelse.

Til dette anbringende bemærkes, at nærværende sag ikke vedrører spørgsmålet om fysisk lovliggørelse, men alene spørgsmålet om det meddelte afslag af 14.09.2020 på landzoneansøgningen.

Herudover bemærkes det, at der ikke foreligger myndighedspassivitet. Det fremgår af sagen, at byggetilladelsen er meddelt den 21.09.2010 på vilkår, at tilladelsen er midlertidig og gælder 10 år fra opsætningstidspunktet. Ifølge det oplyste er husstandsvindmøllen opsat primo 2011, hvorfor der tidligst kan blive tale om, at en evt. myndighedspassivitet ville løbe fra en gang i 2021.

I øvrigt bemærkes det, at Svendborg Kommune ikke ex officio påser, at en sådan tidsbegrænsning overholdes. Det er grundejerens ansvar, og sagsøger har været den nærmeste til at kende til den tidsbegrænsede tilladelse, som han som nævnt ikke påklagede indenfor de gældende klagefrister, da han opnåede tilladelsen.

Det kan bekræftes, at kommunen bl.a. har reageret på en henvendelse om spørgsmålet fra en nabo, hvilket er helt legitimt. Herudover er kommunen blevet gjort opmærksom på møllen som følge af, at Energistyrelsen har sendt en forespørgsel til kommunen om møllen, der hos Energistyrelsen var registreret som afmeldt.

I forhold til sagsøgers subsidiære påstand 1 og **mere subsidiære påstand 1** bemærkes følgende:

Rette sagsøgte vedr. afgørelsens gyldighed er Planklagenævnet og ikke Svendborg kommune. Planklagenævnet har prøvet kommunens afgørelse og det er derfor Planklagenævnets afgørelse der i givet fald skal prøves.

Til sagsøgers subsidiære påstand 1 bemærkes det for god ordens skyld, at en dom efter sagsøgtes opfattelse ikke vil kunne gå ud på, at Svendborg Kommune skal anerkende, at sagsøger opfylder betingelserne for et få en retlig lovliggørelse i form af en landzonetilladelse. En sådan afgørelse ville indebære, at Retten skulle foretage en egentlig sagsbehandling af ansøgningen, herunder i givet fald tilsidesætte de af kommunen udøvede skøn i sagen, hvilket der efter sagsøgtes opfattelse ikke foreligger et tilstrækkeligt klart grundlag til, at dette kan ske i nærværende sag.

Hvis retten mod forventning måtte finde, at det meddelte afslag og Planklagenævnets afgørelse er ugyldig, ville konsekvensen efter sagsøgtes opfattelse være, at sagen på ny ville skulle behandles af Svendborg Kommune/Planklagenævnet.

For god ordens skyld bemærkes det, at det bestrides, at Svendborg Kommunes afgørelse er ugyldig, og at den lider af væsentlige mangler.

Det bestrides, at Svendborg Kommune har tilsidesat ligelighedsprincippet, som en følge af, at der er givet landzonetilladelser til opstilling af husstandsvindmøller på andre ejendomme.

Den omstændighed, at der er givet tilladelse til husstandsvindmøller ved nogle ejendomme, kan ikke anvendes som argument for, at der også skal gives tilladelse til sagsøgers husstandsvindmølle. Der er i hvert enkelt tilfælde tale om et konkret skøn kommunen udøver ud fra de kriterier, der er fastsat i lovgivningen med tilhørende bekendtgørelsen og praksis.

Den omstændighed, at sagsøger har fået godkendt opstillingen af sagsøgers store vindmølle, kan heller ikke begrunde, at sagsøger dermed også skulle have krav på at opnå tilladelse til at opstille husstandsvindmøllen.

Sagsbehandlingen i forhold til opsætning af de store vindmøller er sket på basis af lovgivningen for opstilling af vindmøller i områder, der er udpeget hertil i kommuneplanens retningslinjer og deraf følgende krav om lokalplanlægning, miljøvurderinger m.v.

Det gøres videre gældende af sagsøger, at det er en væsentlig mangel, at der ikke er sket besigtigelse af området inden afgørelse blev truffet. Til dette bemærkes, at der ikke foreligger noget krav om, at der skal ske besigtigelse.

Kommunen er underlagt officialprincippet, der betyder, at sagen skal være tilstrækkelig oplyst, før der træffes afgørelse. Efter kommunens opfattelse har der ikke være behov for en konkret besigtigelse i forbindelse med afgørelsen, da oplysninger kan indhentes via kortmateriale mv, ligesom sagsbehandlerne har et forudgående kendskab til området.

Det bestrides ligeledes, at der ikke skulle være sket en konkret behandling og skønsafvejning i sagen og at der skulle være inddraget usaglige hensyn ved vurderingen af sagen.

Sagsøger fremhæver uddrag af en intern korrespondance i forvaltningen, hvilket vist bruges til at dokumentere, at afgørelsen bygger på usaglige hensyn. Den omstændighed, at der internt i forvaltningen korresponderes om behandlingen af en sag med forskellige synspunkter, er en hel sædvanlig proces i forbindelse med sagsbehandlingen. De forskellige synspunkter fra medarbejderne er sammen med alle andre foreliggende oplysninger indgået ved kommunens konkrete afgørelse, der på basis af de gældende regler er mundet ud i, at der er givet afslag på landzonetilladelsen.

Det fastholdes, at Svendborg Kommune har foretaget en korrekt vurdering af sagen, da man meddelte afslaget af 14/9 2022, og at rette sagsøgte ved en prøvelse af denne afgørelse er Planklagenævnet, der har stadfæstet kommunens afgørelse.

For fuldstændighedens skyld bemærkes, at sagsøgers subsidiære påstand 2 og mere subsidiære påstand 2 forstås således, at disse er rettet mod Planklagenævnet."

Planklagenævnet har i sit påstandsdokument anført:

"5.1 Overordnede anbringender

Til støtte for påstanden om frifindelse gøres det overordnet gældende, at Planklagenævnets afgørelse af 22. februar 2023 (bilag 9) er lovlig og gyldig.

Afgørelsen er ikke truffet på et mangelfuldt eller fejlagtigt grundlag, og den er ikke behæftet med mangler, som medfører, at afgørelsen er ugyldig.

Der er ikke under retssagen fremkommet væsentlige nye oplysninger af betydning for sagen, og det bestrides, at der efter planlovens § 35, stk. 1, skal meddeles sagsøger lovliggørende landzonetilladelse til opstilling af husstandsvindmøllen på ejendommen Adresse 1, 5700 Svendborg.

5.2 Afslag på lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmølle

Det gøres gældende, at Planklagenævnet med rette har fundet, at der ikke kan gives lovliggørende landzonetilladelse til opstilling af husstandsvindmølle på ejendommen.

Som gengivet på luftfotos af ejendommen vedlagt som bilag 1 i Planklagenævnets afgørelse er husstandsvindmøllen opført omkring 45 meter fra nærmeste bygning. Som det fremgår af bilaget, er vindmøllen desuden placeret på ydersiden af beplantningen omkring bebyggelsen på ejendommen.

Planklagenævnet har med rette vurderet, at husstandsvindmøllen fremstår markant og skæmmende i landskabet og uden sammenhæng med ejendommens øvrige bygningsanlæg, hvilket er i strid med kommuneplanens retningslinje for det bevaringsværdige landskab, som ejendommen er omfattet af. Det ændrer ikke herved, at husstandsvindmøllen er placeret op mod beplantningen omkring bebyggelsen på ejendommen. Det er desuden uden betydning, at husstandsvindmøllen ikke er et nyt element i landskabet. I sager om lovliggørelse skal forholdet som udgangspunkt vurderes, som i de tilfælde, hvor der er indgivet forudgående ansøgning, jf. også Planklagenævnets afgørelse, afsnit 2.4.2.

Det bestrides, at Planklagenævnets afgørelse ikke er tilstrækkeligt begrundet, jf. stævningen, side 3. Der henvises til begrundelsen i nævnets afgørelse, hvoraf de hovedhensyn, der har været bestemmende for afgørelsen i den konkrete sag, tydeligt fremgår.

For så vidt angår sagsøgers anbringende om, at den 10-årige periode for den oprindelige landzonetilladelse rettelig gjaldt fra 2010/2011 – og ikke fra 2006 som anført af kommunens sagsbehandler – bemærkes, at dette er uden betydning for Planklagenævnets afgørelse. Uanset om den 10-årige periode regnes fra 2006 eller 2010/2011, er perioden udløbet.

Til det af sagsøger anførte om foreslåede ændringer af planloven, herunder tilføjes af "klima" til planlovens formålsparagraf, bemærkes, at det af sagsøger omtalte lovforslag blev fremsat den 8. februar 2023, og at lovforslaget blev 2. behandlet den 13. april 2023. Ændringen var således ikke gældende på tidspunktet for Planklagenævnets afgørelse, og Planklagenævnet har korrekt truffet afgørelse på grundlag af det på afgørelsestidspunktet gældende retsgrundlag.

Til det fremlagte bilag 7, der er en meddelt landzonetilladelse til opsætning af husstandsvindmølle på Adresse 3, 5700 Svendborg, bemærkes, at Planklagenævnet ikke er bundet af kommunens tidligere praksis, og at sagen i øvrigt ikke er sammenlignelig med nærværende sag. Der henvises bl.a. til, at kommunen i sagen om Adresse 3 (bilag 7) vurderede, at den omkransede beplantning vil afbøde på møllens visuelle påvirkning af landskabet, og at møllen grundet afstanden til kysten, den relativt lave højde og spinkle konstruktion ikke ville påvirke oplevelsen af kystforlandet i væsentlig grad.

Det bestrides, at Planklagenævnet med afgørelsen af 22. februar 2023 (bilag 9) har sat skøn under regel, sådan som sagsøger gør gældende i processkrift 2, side 14. Sagsøger henviser i den forbindelse til, at Planklagenævnet ikke har foretaget en besigtigelse, og at der derfor ikke er sket en konkret vurdering af sagsøgers ansøgning om landzonetilladelse. Planklagenævnet er ikke forpligtet til at foretage besigtigelse, og det er i lov om Planklagenævnet forudsat, at nævnet behandler sagerne på skriftligt grundlag. Planklagenævnet har, jf. afsnit 2.4 i nævnets afgørelse, foretaget en konkret vurdering af, om der kan gives lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen. Klagen og de bemærkninger, der blev modtaget i klagesagen, samt billedmateriale i form af luftfotos, jf. bilag 1 og 2 til nævnets afgørelse, er indgået i Planklagenævnets sagsbehandling.

Sagsøger har i processkrift 2, side 15, endvidere gjort gældende, at Planklagenævnet ikke har inddraget hensynet til at udnytte vindressourcen, jf. § 1 i bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller, ligesom nævnet ikke har taget hensyn til, at udbredelsen af vedvarende energi er et anerkendelsesværdigt formål. Som det fremgår af Planklagenævnets afgørelse, afsnit 2.4.3, er hensynet til muligheden for at udnytte vindressourcen indgået i nævnets behandling af sagen. Planklagenævnet har foretaget en skønsmæssig afvejning af sagsøgers interesse i at bibeholde husstandsvindmøllen over for de hensyn, som skal varetages ved administration af landzonereglerne og reglerne om husstandsvindmøller, jf. nævnets afgørelse, afsnit 2.4.5. Det bemærkes i øvrigt, at NoMO nr. 77, som sagsøger har henvist til, vedrører sager om etablering af solfanger- og solcelleanlæg inden for strandbeskyttelseslinjen, hvorfor henvisningen ikke er relevant for nærværende sag.

Sagsøger har endelig gjort gældende, at Planklagenævnet ikke har taget stilling til Svendborg Kommunes begrundelse for afslaget, hvori kommunen ifølge sagsøger usagligt lagde vægt på den visuelle sammenhæng mellem husstandsvindmøllen og de to såkaldte Skifteværvindmøller. Hertil bemærkes, at Planklagenævnet også har inddraget de to 76,5 meter højere vindmøller (Skifteværvindmøllerne) i sin afgørelse, jf. afgørelsens afsnit 1.2.

5.3 Proportionalitet og værdispild

Det bestrides, at afslaget på lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen er i strid med proportionalitetsprincippet, sådan som sagsøger gør gældende i stævningen, side 2.

Planklagenævnet har med rette fundet, at hensynet til kommunens retshåndhævelse, herunder hensynet til at undgå præcedensvirkning, vejer tungere end hensynet til sagsøgers interesse i at beholde vindmøllen.

Nævnet har med rette lagt vægt på, at sagsøger i 2006 fik landzonetilladelse til opførelse af husstandsvindmøllen på det vilkår, at den skulle nedtages efter 10 år, samt at kommunen i november 2006 gav afslag på en anmodning om at ændre vilkåret om nedtagelse efter 10 år. Opstilling af vindmøllen har altid været midlertidig, og sagsøger har siden landzonetilladelsen af 22. maj 2006 været bekendt med, at vindmøllen skulle nedtages efter 10 år. Der er således ikke tale om en sanktion, og det er ikke ude af proportion med interessen i retshåndhævelsen, herunder hensynet til præcedensvirkning, at kommunen har givet afslag på lovliggørende landzonetilladelse.

Hensyn til retshåndhævelsen, herunder hensynet til at undgå præcedens, er lovlige og saglige hensyn, der kan indgå i vurderingen af, om afslaget på lovliggørende landzonetilladelse til husstandsvindmøllen er i strid med proportionalitetsprincippet. Det forhold, at Svendborg Kommune ikke har meddelt andre landzonetilladelser til husstandsvindmøller med vilkår om en midlertidig periode, medfører ikke, at der ikke kan lægges vægt på hensynet til retshåndhævel-

sen og hensynet til at undgå præcedens. Planklagenævnet bestrider således, at hensynene kun kan indgå i vurderingen, hvis der kan henvises til andre konkrete sammenlignelige sager, hvor der ud fra en lighedsbetragtning også vil kunne kræves tilladelse. Præcedenshensynet har en bredere rækkevidde og angår således også landzonereglernes overordnede formål.”

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

På baggrund af en landzonetilladelse meddelt den 22. maj 2006 for en periode på 10 år og en byggesagsmeddelelse af 21. september 2010 opstillede A i 2010/2011 en husstandsvindmølle på sin ejendom på adressen Adresse 1 på Tåsinge. Husstandsvindmøllen af modellen Gaia blev opstillet til brug for A's udviklingsarbejde i sin virksomhed Firma 1 .

Husstandsvindmøllen står fortsat på A's ejendom. Møllen er placeret på ydersiden af grundens beplantning ud mod de åbne marker og cirka 45 meter fra den nærmeste eksisterende bebyggelse på grunden.

A har sagsøgt både Svendborg Kommune, som meddelte afslag på lovliggørende landzonetilladelse den 14. september 2022, og Planklagenævnet, som stadfæstede kommunen afgørelse den 22. februar 2023.

Retten finder, at Svendborg Kommune ikke er rette sagsøgte.

Retten lægger herved vægt på, at hverken kommunens afgørelse af 22. maj 2006 om den tidsbegrænsede landzonetilladelse eller kommunens afgørelse af 10. november 2006 om at fastholde tidsbegrænsningen på 10 år blev påklaget til Planklagenævnet eller indbragt for retten. Afgørelserne er således endelige.

Endvidere lægger retten vægt på, at påbudssagen om fysisk lovliggørelse i form af nedrivning af husstandsvindmøllen er sat i bero på denne retssag, som omhandler Planklagenævnets afgørelse af 22. februar 2023.

Retten finder ikke, at der er fremkommet nye væsentlige oplysninger i sagen, som kunne medføre et søgsmål mod Svendborg Kommune, ligesom synspunktet om myndighedspassivitet ikke er relevant, henset til, at det er åbenbart at tidsbegrænsningen på 10 år først gælder fra husstandsvindmøllens opsætnings-tidspunkt i 2010/2011 og ikke fra 2006.

Svendborg Kommune skal derfor frifindes, og A skal betale sagsomkostninger til kommunen som nedenfor bestemt.

Retten skal herefter i forhold til Planklagenævnets afgørelse af 22. februar 2023 tage stilling til A's subsidiære påstand 2 om ugyldighed og anerkendelse og mere subsidiære påstand 2 om ugyldighed, idet retten bemærker, at der ikke er nedlagt påstand om hjemvisning af sagen til Planklagenævnet.

Planklagenævnet har ikke foretaget besigtigelse af ejendommen under behandlingen af sagen i nævnet. Dette er dog heller ikke et krav.

Under rettens besigtigelse af A's husstandsvindmølle fremstod den umiddelbart som en integreret del af ejendommens beplantning, som var meget høj i nærheden af vindmøllen, ligesom husstandsvindmøllen fremstod meget lille og ubetydelig i forhold til de to store Skifteværkmøller, som er opstillet tæt på husstandsvindmøllen.

På trods af dette finder retten dog ikke, at Planklagenævnets afgørelse er ugyldig som anført af A .

Retten lægger herved vægt på det anførte i Planklagenævnets afgørelse, herunder om afstanden på cirka 45 meter mellem husstandsvindmøllen og den eksisterende bebyggelse og hensynet til kommunens retshåndhævelse, herunder hensynet til at undgå præcedens.

Endvidere lægger retten vægt på, at Planklagenævnet ikke er bundet af kommunens tidligere praksis i andre lignende sager.

Retten finder således, at Planklagenævnet har foretaget en konkret vurdering af sagen med afvejning af forskellige hensyn, herunder også med inddragelse af Skifteværkvindmøllerne. Planklagenævnet har herefter med rette fundet, at der ikke kan gives lovliggende landzonetilladelse til opstilling af husstandsvindmøllen på A's ejendom.

Det forhold, at husstandsvindmøllen bliver brugt til udviklingsarbejde i Firma 1 , og at vedvarende energi har et anerkendelsesværdigt formål, kan ikke føre til et andet resultat.

Planklagenævnet skal derfor også frifindes.

Sagens værdi er alene opgjort til 100.000 kr., hvorfor fastsættelse af udgifter til advokat skal beregnes på baggrund af dette beløb.

Efter sagens varighed, forløb og udfald fastsætter retten udgifter til advokat til 25.000 kr. for så vidt angår Svendborg Kommune og til 31.250 kr. for så vidt angår Planklagenævnet.

Svendborg Kommune er momsregistreret.

Planklagenævnet er ikke momsregistreret.

THI KENDES FOR RET:

Svendborg Kommune frifindes.

A skal til Svendborg Kommune betale sagsomkostninger med 25.000 kr.

Planklagenævnet frifindes.

A skal til Planklagenævnet betale sagsomkostninger med 31.250 kr.

Beløbene skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne bliver forrentet efter rentelovens § 8 a.